CY000FAM033 - ΥΔΑΤΟΦΡΑΚΤΗΣ ΚΟΥΚΛΙΩΝ

Περιγραφή

Ο υδατοφράκτης Κουκλιών FAM033 βρίσκεται εντός των διοικητικών ορίων της κοινότητας Κούκλια Αμμοχώστου, σε απόσταση 1,85km βόρεια από το κέντρο της, σε περιοχή που δεν ελέγχεται από την Κυπριακή Δημοκρατία.
Κατά την περίοδο της Βρετανικής αποικιοκρατίας, ο άγγλος υδραυλικός μηχανικός J. H. Medlicott, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα καλύτερα αρδευτικά έργα έπρεπε να κατασκευαστούν στη Μεσαορία. Πρότεινε έτσι, την κατασκευή υδατοφρακτών, στα Κούκλια (FAM033), την Αχερίτου (FAM032) και τη Σύγκραση (FAM043). Ο υδατοφράκτης Κουκλιών κατασκευάστηκε το 1900 από το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων. Έχει χωρητικότητα 4,545,000 m3 και αποστραγγίζει λεκάνη έκτασης 8,7 km2 (1,2,3). Πρόκειται για ταμιευτήρα, στη κοίτη του ποταμού Γιαλιά, που κατασκευάστηκε για σκοπούς εμπλουτισμού του υπόγειου επιβαρημένου υδροφορέα και άρδευση σιτηρών και βαμβακιών της Μεσαορίας. Με βάση την κατηγοριοποίηση του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων (ΤΑΥ), ανήκει στα «Μικρά Φράγματα» (1). Την περίοδο των σταυροφοριών, λόγω του νερού που έφερνε ο ποταμός, η περιοχή γύρω από το σημερινό υδατοφράκτη καλλιεργείτο. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά των Kenneth et al. (1985) (4) ότι ζαχαροκάλαμα, κατά την περίοδο του μεσαίωνα καλλιεργούνταν μόνο στις υγρότερες περιοχές του νησιού, μεταξύ αυτών και η περιοχή Σίγουρη όπου σήμερα βρίσκεται ο Υδατοφράκτης των Κουκλιών. Εκεί οι βασιλιάδες της Κύπρου είχαν κάστρο για να ελέγχουν τους Γενουάτες της Αμμοχώστου. Βιβλιογραφικές αναφορές κάνουν λόγο για κατασκευαστικές αστοχίες σε 20 σημεία στον Υδατοφράκτη, το 1949, μετά από έντονα πλημμυρικά φαινόμενα (5), γεγονός που καταδεικνύει την μεγάλη διαβρωτική ικανότητα του ποταμού Γιαλιά. Ο υδατοφράκτης Κουκλιών εμπίπτει στη Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά «Πεδιάδα Μεσαορίας» (6). Αποτελεί σημαντικό υγροτοπικό σταθμό και περιοχή φωλεοποίησης για μεγάλο αριθμό πουλιών και πόλο έλξης πτηνοπαρατηρητών. Τον Ιανουάριο του 2015, -με βάση το μηνιαίο κατάλογο πουλιών του Πτηνολογικού Συνδέσμου Κύπρου-, στον Υδατοφράκτη Κουκλιών καταγράφηκαν 17 είδη πτηνών που αριθμούσαν 1313 άτομα και αποτελούσε το δεύτερη (μετά την Αλυκή Λάρνακας) μεγαλύτερη καταγραφή αριθμού υδρόβιων πτηνών για το μήνα. Μεταξύ των ειδών που καταγράφηκαν ήταν το φλαμίγκο (Phoenicopterus roseus), η βαλτόπαπια (Aythya nyroca), το βαλτοσιάχινο (Circus aeruginosus), το ορνιθοσιάχινο (Circus cyaneus), ο μαυροτράσιηλος (Melonocorypha calandra), ο γιάννης (Vanellus vanellus) και η πελλοκατερίνα (Vanellus spinosus) (7). Σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση για τη Προστασία της Φύσης (IUCN) η βαλτόπαπια θεωρείται εγγύς απειλούμενο είδος (Near threatened) με μειούμενη πληθυσμιακή τάση, ενώ η πελλοκατερίνα θεωρείται τρωτό είδος (Vulnerable) σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Για τη διατήρηση και ανάδειξη των σημαντικών ειδών και οικοτόπων του Υδατοφράκτη Κουκλιών ο οργανισμός Kuskor εκπονεί τριετές πρόγραμμα (http://www.kuskor.org, Πρόσβαση 08/15). Κατά την πρώτη επιτόπια επίσκεψη, ο υγρότοπος είχε νερό σε πολύ περιορισμένη έκταση. Σε επαναληπτική επίσκεψη τον Ιανουάριο του 2015, ο υδατοφράκτης είχε πλημμυρίσει μετά από τουλάχιστον δύο χρόνια περιορισμένης κατάκλυσης. Οι δραστηριότητες στην λεκάνη απορροής είναι σχετικά ήπιες με κυρίαρχες τις εκτατικές καλλιέργειες και τη βόσκηση. Χαρακτηριστική είναι η αλόφυτική βλάστηση. Η έντονη παρουσία αλόφιλων ειδών πιθανόν να οφείλεται στην αυξημένη αλατότητα του εδάφους της περιοχής. Πρόκειται για πεδινό έδαφος που εμπλουτίστηκε με υδατοδιαλυτά άλατα και κατέστει «αλατούχο» (Solontzaks). Τέτοια εδάφη εμφανίζουν αυξημένη τάση απερήμωσης (8). Ο υδατοφράκτης τροφοδοτείται από τη λεκάνη απορροής και η παρουσία του νερού είναι εποχική. Η βιολογική αξία του Υδατοφράκτη είναι μεγάλη.
Περίοδος αναφοράς πρωτογενών δεδομένων: 20/05/2014
Απογραφείς: Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, Τ. Emirzade

(1) Χριστοφίδης Ν., Κύρου Κ., Πιστή Ε., Ιωάννου Α., Αυγουστή Μ., Χατζηγιάννη Ν. (2009). Φράγματα της Κύπρου. Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων, Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.
(2) Evangelidou S. (2011). Dams of Cyprus and their environment. Energy, Environment and Water Research Center (EEWRC). The Cyprus Institute.
(3) Καμπανέλλας Χ., Όμορφος Χ., Ιωάννου Α., Φραγκέσκου (2003). Η ανάπτυξη των υδάτινων πόρων της Κύπρου- Ιστορική αναδρομή.
(4) Kenneth M., Setton, P. Zacour, W. Hazard (1985). A History of the Crusades: The Impact of the Crusades on the Near East. Univ of Wisconsin Press.
(5) Deckers K. (2007). Geoarchaeological evidence from Western Cyprus: indications on the impact of people on the environment and of the environment on human communities. Atti Soc. tosc. Sci. nat., Mem., Serie A, 112: 105-113.
(6) Hellicar M., Anastasi V., Beton D., Snape R. (2014). Important Bird Areas of Cyprus. Birdlife Cyprus, Nicosia, Cyprus.

(7) Birdlife Cyprus (2015). The monthly checklist and society news. Issue 2. February.
(8) Υπηρεσία Περιβάλλοντος (2008). Εθνικό σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της απερήμωσης.

Βιβλιογραφική Παραπομπή στο Υγροτόπιο Κύπρου:
Παπαθεοδούλου Α., Σεργίδης Λ., Μιχαήλ Κ., Emirzade T., Βίκτωρα Μ., Αναστάση Α. 2015 – (συνεχής ενημέρωση): Υγροτόπιο Κύπρου- Απογραφή των Κυπριακών Υγροτόπων. Δημοσιεύεται στο http://www.cypruswetlands.org, πρόσβαση [ημερομηνία].

Γενικές πληροφορίες

Βασικές πληροφορίες

Τοποθεσία υγρότοπου:	Εσωτερικός
Τύπος υγρότοπου:	Τεχνητός
Φυσικός / Τεχνητός:	Υδατοφράκτης
Περιοχή (Ha):	126.02136
Hydrological interaction with other wetland:	Όχι -
Αλατότητα νερού:	Γλυκό
Είσοδος γλυκού νερού:	Λεκάνη απορροής (από κατακρημνίσματα)
Επιφανειακή έξοδος νερού:	Έξοδος ελεγχόμενη από υπερχειλιστή
Ελεύθερη επιφάνεια νερού (%):	76 - 95
Υδροπερίοδος:	Μόνιμη

Γεωγραφική πληροφορία

Επαρχία:	ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ
Minicipality/Community:	ΚΟΥΚΛΙΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ
Coordinates (WGS84):	33.758400 E - 35.123390 N

Βιολογική σημασία

Βιολογική σημασία:	Μεγάλη

Ramsar wetland types

Τύπος Ramsar	Κάλυψη (%)
6 -- Περιοχές αποθήκευσης νερού. Ταμιευτήρες, υψηλά φράγματα, διάφορα εμπόδια ροής νερού (> 80 στρέμματα)	> 95

Καθεστώτα προστασίας και άλλοι χαρακτηρισμοί

Καθεστώς προστασίας

Κατηγορία καθεστώτος προστασίας	Υποκατηγορία καθεστώτος προστασίας	Ονομασία περιοχής	Κωδικός	Κάλυψη (%)	Νομοθεσία
Δασική Προστασία	Κρατικό Δάσος			1	

Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά

Κωδικός IBA	Ονομασία περιοχής	Κάλυψη (%)
12009	Πεδιάδα Μεσαορίας	100

Οικοσυστημικές Υπηρεσίες, Δραστηριότητες & Επιπτώσεις

Οικοσυστημικές Υπηρεσίες

Τύπος Οικοσυστημικής υπηρεσίας	Οικοσυστημικές Υπηρεσία	Κλίμακα Οφέλους	Σημαντικότητα
Προμηθευτικές υπηρεσίες	Τροφή		
Προμηθευτικές υπηρεσίες	Γλυκό νερό		
Ρυθμιστικές υπηρεσίες	Ρύθμιση υδάτων		
Υποστηρικτικές υπηρεσίες	Παροχή ενδιαιτημάτων		

Δραστηριότητες στον υγρότοπο

Δραστηριότητες	Ένταση
090 = Άλλες δραστηριότητες διατήρησης	Μεγάλη
100 = Καλλιέργειες	Μεσαία
140 = Βόσκηση	Μεσαία
162 = δεντροφύτευση	Μεσαία
190 = Άλλες αγροτικές και δασοκομικές δραστηριότητες	Μικρή
390 = Άλλες εξορυκτικές δραστηριότητες	Μεσαία
507 = γέφυρες, οδογέφυρες	Μικρή
530 = Βελτιωμένη πρόσβαση στην περιοχή	Μικρή
700 = Ρύπανση	Μικρή
701 = ρύπανση νερού	Μεσαία
720 = Ποδοπάτηση	Μικρή
852 = κατασκευές τροποποίησης των διαδρομών των εσωτερικών υδάτων	Μεγάλη

Δραστηριότητες στη λεκάνη απορροής

Δραστηριότητες	Ένταση
100 = Καλλιέργειες	Μεγάλη
106 = εντατικές καλλιέργειες	Μεγάλη
120 = Χρήση λιπασμάτων	Μικρή
140 = Βόσκηση	Μεσαία
430 = Αγροτικές (γεωργικές) κατασκευές	Μεσαία
502 = οδικό δίκτυο	Μικρή
507 = γέφυρες, οδογέφυρες	Μικρή
530 = Βελτιωμένη πρόσβαση στην περιοχή	Μικρή
700 = Ρύπανση	Μεσαία
800 = Επιχωματώσεις, διαμορφώσεις, αποστραγγίσεις	Μεγάλη
830 = Δημιουργία καναλιών	Μεγάλη

Επιπτώσεις

Impact type	Ένταση
HL- = Απώλεια ενδιαιτημάτων	Μεγάλη
PS- = Ρύπανση από αστικά απόβλητα	Μικρή
VCD = Απώλεια της χλωριδικής ποικιλότητας	Μεγάλη
WD- = Εκτροπή της ροής του νερού	Μεγάλη
WR- = Τροποποίηση της κανονικής ροής	Μεγάλη

Οικότοποι & Βλάστηση

Τύποι οικότοπων

Τύποι οικότοπων	Κάλυψη (%)
1310 Πρωτογενής βλάστηση με Salicornia και άλλα μονοετή είδη των λασπωδών και αμμωδών ζωνών	26 - 50
CY02 Καλαμώνες και κοινότητες υψηλών βούρλων (Phragmition australis, Scirpion maritimi)	< 5
CY17 Παρυδάτιες κοινότητες ψηλών καλαμιών (Arundo, Imperata, Saccharum)	< 5

Τύποι βλάστησης

Τύπος βλάστησης	Κάλυψη (%)

Άλλο	
Αλοφυτική	5 - 25
Θαμνώδης / Δενδρώδης	< 5
Ξενικά Είδη	< 5
Ποώδης	
Υγρολιβαδική	< 5
Υπερυδατική	< 5
Υφυδατική	

Είδος

Χλωρίδα

Είδος	Κυριαρχία	Reference
Acacia sp.	Παρόν	Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Arundo donax	Παρόν	Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Carex distans	Παρόν	WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανει
Carex divisa	Παρόν	WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανει
Crypsis factorovskyi	Παρόν	WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανει
Eleocharis palustris	Παρόν	WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανει
Equisetum ramosissimum	Παρόν	WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανει
Eucalyptus sp.	Παρόν	Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Halocnemum sp.	Συνκυρίαρχο	Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Juncus sp.	Παρόν	Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Nasturtium officinale	Παρόν	WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανει
Phragmites australis	Παρόν	Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Polypogon monspeliensis	Παρόν	WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανει
Ranunculus peltatus	Παρόν	WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανει
Salicornia sp.	Συνκυρίαρχο	Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Tamarix sp.	Παρόν	Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Typha sp.	Παρόν	Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Verbena supina	Παρόν	WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανει
Zannichellia palustris	Παρόν	WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανει

Πανίδα

Πτηνά	Πληθυσμός	Κατάσταση φωλιάσματος	Αναφορές
Charadrius alexandrinus (L., 1758)			Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Vanellus spinosus (Linnaeus, 1758)			Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Bubulcus ibis (L., 1758)			Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014

Nycticorax nycticorax (L., 1758)			Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Columba palumbus (L.,1758)			Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Clamator glandarius (L., 1758)			Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Falco naumanni (Fleischer, 1818)			Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014
Galerida cristata (L., 1758)			Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014

Αμφίβια	**Παρουσία στον υγρότοπο**	**Αναφορές**
Hyla savignyi (Audouin, 1827)		Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, 20/05/2014

Ασπόνδυλα	**Παρουσία στον υγρότοπο**	**Αναφορές**
Orthetrum taeniolatum		De Knijf G., Demolder H. (2013).

Αναφορές

Birdlife Cyprus (2015). The monthly checklist and society news. Issue 2. February.

De Knijf G., Demolder H. (2013). Early spring observations of Odonata from Cyprus. Libellula 32 (1/2): 59-74.

Deckers K. (2007). Geoarchaeological evidence from Western Cyprus: indications on the impact of people on the environment and of the environment on human communities. Atti Soc. tosc. Sci. nat., Mem., Serie A, 112: 105-113.

Evangelidou S. (2011). Dams of Cyprus and their environment. Energy, Environment and Water Research Center (EEWRC). The Cyprus Institute.

Hellicar M., Anastasi V., Beton D., Snape R. (2014). Important Bird Areas of Cyprus. Birdlife Cyprus, Nicosia, Cyprus.

Kenneth M., Setton, P. Zacour, W. Hazard (1985). A History of the Crusades: The Impact of the Crusades on the Near East. Univ of Wisconsin Press.

WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανειακών υδάτινων σωμάτων. Εφαρμογή των άρθρων 5 και 6 της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα Νερά 2000/60/ΕΚ.

Καμπανέλλας Χ., Όμορφος Χ., Ιωλαννου Α., Φραγκέσκου (2003). Η ανάπτυξη των υδάτινων πόρων της Κύπρου- Ιστορική αναδρομή.

Υπηρεσία Περιβάλλοντος (2008). Εθνικό σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της απερήμωσης.

Χριστοφίδης Ν., Κύρου Κ., Πιστή Ε., Ιωάννου Α., Αυγουστή Μ., Χατζηγιάννη Ν. (2009). Φράγματα της Κύπρου. Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων, Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.

Αντιπροσωπευτική φωτογραφία & Χάρτης

FAM033

ΥΔΑΤΟΦΡΑΚΤΗΣ ΚΟΥΚΛΙΩΝ/ KOUKLIA RESERVOIR

Πρόγραμμα απογραφής των υγροτόπων της Κύπρου/ Inventory of the wetlands of Cyprus

Δεδομένα Χάρτη: Google, DigitalGlobe

Map Data: Google, DigitalGlobe

N

Όρια Υγρότοπου/ Wetland's Boundaries

TERRA CYPRIA

ΥΓΡΟΤΟΠΙΟ Κύπρου